

В. В. Левицький

Лексикологія німецької мови

**Вінниця
Нова Книга
2014**

УДК 811.112.2'373(075.8)

ББК 81.432.4-923

ЛЗ7

Рецензенти:

Ищенко Н. Г. — доктор філологічних наук, професор (Київ)
Фурашова Н. В. — кандидат філологічних наук, доцент (Мінськ)

Науковий редактор — канд. філол. наук, доцент, докторант
кафедри германського, загального і порівняльного мовознавства ЧНУ
Кантемір С. О. (Чернівці)

Левицький В. В.

ЛЗ7

Лексикологія німецької мови : посібник / В. В. Левицький. —
Вінниця : Нова Книга, 2014. — 392 с.
ISBN 978-966-382-522-9

У посібнику розглядаються основні проблеми лексикології німецької мови – семасіологія, фразеологія, словотвір, ономастика, словниковий склад мови і лексикографія. Значну увагу приділено методам дослідження словникового складу мови, в тому числі методам, що використовують у когнітивній лінгвістиці, квантитативній лінгвістиці, психолінгвістиці і структурній лінгвістиці. До теоретичної частини посібника додано Практикум, що містить різноманітні питання і завдання, список літератури і предметний покажчик.

Для студентів та аспірантів університетів, які навчаються за спеціальністю «німецька мова».

УДК 811.112.2'373(075.8)

ББК 81.432.4-923

ISBN 978-966-382-522-9

© Левицький В. В., 2010

© Кантемір С. О., 2014

© Нова Книга, 2014

Зміст

ПЕРЕДМОВА	7
1. ВСТУП.....	11
1.1. Лексикологія як наукова і навчальна дисципліна.....	11
1.2. Вихідні поняття і терміни.....	14
2. СЕМАСІОЛОГІЯ	20
2.1. Семасіологія як наукова дисципліна.....	20
2.2. Слово як центральна одиниця мови.....	21
<i>РЕЗЮМЕ</i>	<i>25</i>
2.3. Значення слова	26
2.3.1. Визначення значення слова.....	26
2.3.2. Структура лексичного значення	31
2.3.3. Типологія значень	38
2.3.4. Методи вивчення значення.....	40
2.3.4.1. Синтаксичне значення і методи його вивчення.....	40
2.3.4.2. Денотативне значення.....	41
2.3.4.3. Сигніфікативне значення.....	41
2.3.4.4. Конотативне значення	47
<i>РЕЗЮМЕ</i>	<i>53</i>
2.4. Смысловая структура слова (semantische Struktur des Wortes).....	55
2.4.1. Визначення полісемії.....	55
2.4.2. Полісемія і семантична невизначеність.....	55
2.4.3. Полісемія та моносемія	56
2.4.4. Типи полісемії.....	57
2.4.5. Структурні відношення між окремими значеннями багатозначного слова.....	60
2.4.6. Розмежування значень багатозначного слова.....	63
2.4.7. Полісемія та омонімія.....	66
2.4.8. Проблеми полісемії у квантитативній лінгвістиці	72
<i>РЕЗЮМЕ</i>	<i>75</i>
2.5. Проблеми семантики в когнітивній лінгвістиці	76
2.5.1. Когнітивна лінгвістика та її вихідні принципи.....	76
2.5.2. Основні поняття і методи дослідження когнітивної семантики.....	78

2.5.2.1. Концепт	78
2.5.2.2. Прототип і прототипічне значення	82
<i>РЕЗЮМЕ</i>	83
2.6. Синтагматичні відношення в лексиці	84
2.6.1. Дистрибуція, валентність, сполучуваність	84
2.6.2. Поняття і визначення лексичної сполучуваності	86
2.6.3. Типологія лексичної сполучуваності	87
2.6.4. Широта сполучуваності слова	88
2.6.5. Інтенсивність сполучуваності	88
2.6.6. Селективність сполучуваності	90
2.6.7. Консоціації та їх використання в лінгвістичних дослідженнях	90
<i>РЕЗЮМЕ</i>	93
2.7. Парадигматичні відношення в лексиці	94
2.7.1. Типи лексичних мікросистем	94
2.7.2. Характерні ознаки лексичних мікросистем	96
2.7.3. Синонімія та антонімія	98
2.7.3.1. Визначення синоніма	98
2.7.3.2. Типи синонімів	98
2.7.3.3. Кількість синонімів	101
2.7.3.4. Синонімічні ряди	102
2.7.3.5. Антоніми і гіпероніми	103
2.7.4. Структурні відношення між членами лексичних угруповань	105
2.7.5. Польовий і прототипний принципи опису лексичної семантики	107
2.7.6. Польовий і концептний принципи опису лексики	109
<i>РЕЗЮМЕ</i>	110
2.8. Зміна значення слова	112
2.8.1. Причини зміни значення	112
2.8.2. Типи зміни значення	119
2.8.3. Зміна лексичного складу мови	126
2.8.4. Регулярність семантичних змін	128
<i>РЕЗЮМЕ</i>	131
2.9. Вмотивованість значення (Motiviertheit, Motivation)	133
2.9.1. Типи вмотивованості слова	133
2.9.2. Мотивація і демотивація	135

2.9.3. Лексико-семантичні зміни з позицій психолінгвістики і квантитативної лінгвістики.....	140
<i>РЕЗЮМЕ</i>	142
3. ФРАЗЕОЛОГІЯ	143
3.1. Фразеологізм і фразеологія	143
3.2. Класифікація фразеологізмів	146
3.3. Основні типи німецьких фразеологізмів та їхні особливості	149
3.4. Походження і культурно-історична вмотивованість німецьких фразеологізмів.....	153
3.5. Парадигматичні відношення у фразеології.....	155
3.6. Варіаційні і дериваційні процеси у фразеології.....	159
3.7. Проблеми фразеології у когнітивній лінгвістиці, психолінгвістиці і квантитативній лінгвістиці.....	160
<i>РЕЗЮМЕ</i>	167
4. СЛОВТВІР	169
4.1. Словотвір як наукова дисципліна	169
4.2. Поняття морфеми. Типи морфем.....	169
4.3. Типи, засоби та причини словотворення.....	172
4.4. Деривація (Ableitung).....	174
4.4.1. Erbaffixe vs. Fremdaffixe.....	175
4.4.2. Афікси різних частин мови	176
4.4.3. Походження і семантика німецьких афіксів.....	184
4.4.4. Суфікси іменників.....	187
4.4.5. Структурні моделі деривації	193
4.5. Осново- і словоскладання (Zusammensetzung).....	194
4.5.1. Засади загального характеру	194
4.5.2. Класифікація складних слів	195
4.5.3. Семантичні відношення між компонентами складних слів	199
4.6. Конверсія.....	202
4.7. Творення складноскорочених слів (Kurzwortbildung).....	203
4.8. Парадигматичні відношення у словотворенні.....	205
4.9. Методи дослідження словотвірних одиниць і процесів.....	208
<i>РЕЗЮМЕ</i>	211
5. ОНОМАСТИКА	213
5.1. Вступні зауваги.....	213
5.2. Антропоніми	214
5.2.1. Загальні засади	214
5.2.2. Походження імен та прізвищ у німецькій мові.....	214

5.3. Топоніми.....	226
5.3.1. Загальні засади.....	226
5.3.2. Назви населених пунктів	226
5.3.3. Гідроніми.....	231
<i>РЕЗЮМЕ</i>	232
6. СЛОВНИКОВИЙ СКЛАД МОВИ	234
6.1. Засади загального характеру	234
6.2. Запозичена лексика німецької мови.....	236
6.2.1. Загальні засади.....	236
6.2.2. Типи запозичень.....	237
6.2.3. Джерела запозичень	238
6.2.4. Асиміляція запозичень і пуристичні рухи	252
6.3. Територіальна диференціація словникового складу німецької мови.....	254
6.3.1. Форми існування мови	254
6.3.2. Діалектне і регіональне членування німецької мови.....	256
Німецька мова в Австрії	256
Німецька мова у Швейцарії.....	258
6.4. Соціальна диференціація лексичного складу німецької мови	259
6.5. Когнітивні аспекти вивчення словникового складу мови	262
<i>РЕЗЮМЕ</i>	269
7. ЛЕКСИКОГРАФІЯ	270
7.1. Засади загального характеру	270
7.2. Типологія словників.....	271
7.3. Принципи укладання словника	272
7.4. Характерні особливості деяких німецьких словників	274
<i>РЕЗЮМЕ</i>	286
ПІСЛЯСЛОВО	287
ПРАКТИКУМ	292
GRUNDBEGRIFFE DER DEUTSCHEN LEXIKOLOGIE	334
ЛІТЕРАТУРА	351
WÖRTERBÜCHER	378
ОСНОВНІ ПІДРУЧНИКИ З ЛЕКСИКОЛОГІЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ	381
SACHREGISTER	384

Навчальне видання

Левицький Віктор Васильович

Лексикологія німецької мови

Редактор *С. І. Мазур*
Коректор *Ж. С. Швець*
Комп'ютерна верстка: *Д. Г. Мацяка*

Підписано до друку 04.03.14. Гарнітура Times New Roman.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк.арк. 22,86. Зам. № 755.

ПП "Нова Книга"
21029, м. Вінниця, вул. Квятека, 20
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.
Тел. (0432) 52-34-80, 52-34-82. Факс 52-34-81
E-mail: info@novaknyha.com.ua
www.novaknyha.com.ua